Ympäristövaliokunta
Ymparistovaliokunta@eduskunta.fi

Viite: HE 257/2026 vp

Energiateollisuus ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Energiateollisuus ry (ET) kiittää eduskunnan ympäristövaliokuntaa mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto jätelain muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä.

ET kannattaa esityksen tavoitetta parantaa jätteiden lajittelua, erilliskeräystä ja kierrätystä. Kierrätyskelpoiset materiaalit tulee saada materiaalikiertoon mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja lähellä jätteen syntypaikkaa. Samalla sääntelyn tulee tunnistaa, ettei materiaalin erottaminen jätevirrasta vielä takaa sen kierrättämistä. Tähän tarvitaan myös teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoisia käsittelyratkaisuja sekä kierrätysmateriaalien kysyntää.

Hallituksen esitystä on lausuntokierroksen jälkeen täsmennetty useilta energiasektorin kannalta olennaisilta osin. Kierrätyskelpoisuuden tapauskohtaista arviointia sekä vaikutuksia energiantuotantoon, polttoaineiden saatavuuteen, kustannuksiin ja huoltovarmuuteen on kuvattu aiempaa laajemmin. ET pitää näitä muutoksia perusteltuina.

ET kiinnittää valiokunnan huomion erityisesti seuraaviin kysymyksiin:

- kierrätyskelpoisuuden arviointiperusteiden tulee olla riittävän selkeitä ja ennakoitavia
- jätteen tuottajan ja jätehuoltopalvelun tarjoajan vastuut sekä niiltä edellytettävä selonottovelvollisuus tulee määritellä selkeästi
- sääntelyn vaikutuksia kierrätyspolttoaineiden saatavuuteen, energiantuotantoon ja alueelliseen huoltovarmuuteen tulee seurata
- kierrätystä edistetään ensisijaisesti jätteen syntypaikalla ja jäteketjun alkupäässä
- kierrätysmateriaalien kysyntää ja markkinoita kehitetään sääntelyn rinnalla.

Kierrätyskelpoisuuden arviointiperusteiden tulee olla ennakoitavia

Ehdotetulla 15 c §:llä kiellettäisiin kierrätyskelpoisen tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvan yhdyskunta- ja pakkausjätteen sekä rakennus- ja purkujätteen kerääminen tai lajitteleminen energiajätteeksi. ET ei vastusta tavoitetta.

Säännöksen soveltamisen kannalta on kuitenkin oltava riittävän selvää, millä perusteilla jätettä pidetään kierrätyskelpoisena tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvana. ET pitää tärkeänä, ettei kierrätyskelpoisuutta arvioida vain sen perusteella, että materiaalille on teoriassa olemassa jokin käsittelymenetelmä. Arvioinnissa on tarpeen ottaa huomioon jätteen ominaisuudet, epäpuhtaudet ja

Energiateollisuus ry
Eteläranta 10, 00130 Helsinki
www.energia.fi

haitta-aineet, käytettävissä ja saavutettavissa olevat käsittelymenetelmät sekä tosiasialliset käytännön mahdollisuudet ohjata jäte asianmukaiseen kierrätysprosessiin. Ilman toimivia jatkokäsittely- ja hyödyntämismahdollisuuksia on vaarana, ettei erillään kerätty materiaali lopulta päädy kierrätykseen.

Voisiko tässä täsmentää, että käytännön kierrätyskelpoisuuden arvioinnissa huomioidaan myös asianmukaisen käsittelykapasiteetin tosiasiallinen saatavuus ja saavutettavuus? Pelkkä teknisen käsittelymenetelmän olemassaolo ei vielä takaa, että materiaali voidaan kohtuudella toimittaa teollisen mittakaavan kierrätysprosessiin.

Ehdotettu sääntelykokonaisuus kohdistaa velvollisuuksia energiajätepalvelua hyödyntävään jätteen tuottajaan ja jätehuoltopalvelun tarjoajaan. Jätteen lajittelua ja energiajätteeksi ohjaamista sekä palveluntarjoajan neuvonta- ja tiedottamisvelvollisuuksia koskevat ehdotetut 15, 15 c ja 21 b § muodostavat tältä osin kokonaisuuden.

Sääntelyn mukaisen vastuunjaon jätteen tuottajan ja jätehuoltopalvelun tarjoajan välillä tulee olla selkeä. Erityisesti tulee täsmentää, millaiseen tietoon ja selvitykseen toimijat voivat perustaa arvionsa jätteen kierrätyskelpoisuudesta. Vastuu yksittäisen jätteen kierrätyskelpoisuuden arvioinnista tulisi kohdistaa jäteketjussa sille toimijalle, jolla on tosiasialliset tiedot jätteen alkuperästä, laadusta ja lajittelumahdollisuuksista.

Säännösten soveltamisessa ja valvonnassa tulee ottaa huomioon, millaiset tiedot jätteen tuottajalla ja jätehuoltopalvelun tarjoajalla on kohtuudella ollut käytettävissään jätteen ominaisuuksista ja kierrätyskelpoisuudesta. Toimijoilta edellytettävän selonottovelvollisuuden sisältö tulee kuvata riittävän ennakoitavasti säännösten perusteluissa ja soveltamisohjeessa.

Muutosten vaikutuksia energianjärjestelmään ja toimitusvarmuuteen tulee seurata

ET totesi lausuntokierroksella, että esitysluonnoksen arviot kierrätyspolttoaineiden saatavuudesta ja energiasektorille aiheutuvista kustannuksista olivat puutteellisia. Erityisesti ET kiinnitti huomiota korvaavien polttoaineiden saatavuuteen, polttoainehankinnan muutoksista aiheutuviin kustannuksiin, uuden lämmöntuotantokapasiteetin investointitarpeisiin sekä mahdollisiin vaikutuksiin sähköntuotantokapasiteettiin ja toimitusvarmuuteen.

Lopullisessa hallituksen esityksessä vaikutusarviointia on täydennetty. Esityksessä tunnistetaan muun muassa vaihtoehtoisten polttoaineiden hankinnasta ja muuhun lämmöntuotantokapasiteettiin tehtävistä investoinneista aiheutuvia kustannuksia, puuperäisten polttoaineiden saatavuuteen liittyviä epävarmuuksia sekä mahdollisia vaikutuksia alueelliseen energiahuoltovarmuuteen ja teollisuuden toimintavarmuuteen.

ET pitää täsmennyksiä perusteltuina. Esityksen vaikutuksiin liittyy kuitenkin edelleen huomattavaa epävarmuutta, ja laitoskohtaiset erot voivat olla suuria. Esityksen mukaan jätteiden osuus rinnakkaispolttolaitosten polttoaineista oli vuonna 2023 keskimäärin noin 10 prosenttia polttoaineiden painosta ja noin 15 prosenttia tuotetusta energiasta. Yksittäisessä laitoksessa jäteperäisten polttoaineiden merkitys voi kuitenkin olla valtakunnallista keskiarvoa huomattavasti suurempi.

Vaikutukset kohdistuvat eri tavoin varsinaisiin jätteenpolttolaitoksiin ja jäteperäisiä polttoaineita käyttäviin rinnakkaispolttolaitoksiin. Tällä esityksellä etenkin rinnakkaispolttolaitoksissa niiden käyttämän jäteperäisen polttoaineen saatavuuden väheneminen voi edellyttää korvaavien polttoaineiden hankintaa, muutoksia polttoaineiden hankintaketjuihin tai investointeja korvaavaan energiantuotantoon.

Jäteperäisten polttoaineiden käytön vähentymisestä seuraavaa lämmöntuotannon vajetta voidaan pyrkiä korvaamaan esimerkiksi hukkalämpöjen hyödyntämisellä lämpöpumpuilla tai sähkökattiloilla. Muutos ei kuitenkaan ole energiajärjestelmän näkökulmasta neutraali. Lämpöpumput ja sähkökattilat käyttävät sähköä, kun taas suurin osa jäteperäisiä polttoaineita käyttävistä laitoksista ovat CHP-laitoksia ja tuottavat lämmön lisäksi sähköä. Vaikutuksia arvioitaessa on tämän vuoksi otettava huomioon lämmöntuotannon lisäksi vaikutukset sähkönkulutukseen, sähköntuotantokapasiteettiin, sähköjärjestelmän tehotasapainoon, polttoaineiden saatavuuteen sekä lämmöntuotannon toimitusvarmuuteen.

ET esittää, että lain toimeenpanon yhteydessä seurataan esimerkiksi kierrätyspolttoaineiden kotimaisen tarjonnan kehitystä, korvaavien polttoaineiden käyttöä ja alkuperää, vaikutuksia lämmön ja sähkön tuotantoon, polttoaine- ja investointikustannuksia, jätteen tuonnin ja viennin muutoksia sekä alueellisia vaikutuksia energiahuoltovarmuuteen ja teollisuuden toimintavarmuuteen.

Kierrätystä tulee edistää jäteketjun alkupäässä

ET pitää hyvänä, ettei hallituksen esityksessä ehdoteta jätteenpolttokapasiteetin hallinnollista rajoittamista eikä yleistä velvollisuutta lajitella sekalaista jätettä ennen polttoa. Hallituksen esityksessä tarkastellaan jälkilajitteluvelvollisuutta yhtenä toteuttamisvaihtoehtona, mutta sitä ei ehdoteta sisällytettäväksi lakiin. Toimet kohdistetaan sen sijaan muun muassa syntypaikkalajitteluun, erilliskeräykseen, neuvontaan ja valvontaan.

Tämä vastaa ET:n näkemystä siitä, että kierrätyskelpoiset materiaalit tulee erottaa kierrätyskelvottomasta jätteestä mahdollisimman aikaisin jäteketjussa. Kierrätykseen ohjautumiseen voidaan vaikuttaa tehokkaimmin jätteen syntypaikalla sekä keräys- ja lajitteluvaiheissa.

Jätteenpolttolaitokset käsittelevät jätevirtoja, joita ei ole voitu ehkäistä, valmistella uudelleenkäyttöön tai kierrättää. Samalla laitokset tuottavat sähköä ja hyödyntävät lämmöt kaukolämmöksi. Jätteiden määrän vähentyminen ja kierrätyksen lisääntyminen voivat pitkällä aikavälillä vähentää energiahyödyntämiseen ohjautuvien jätteiden määrää. Polttokapasiteetin hallinnollinen rajoittaminen ei kuitenkaan sellaisenaan vähentäisi jätteen syntyä eikä varmistaisi jätteen ohjautumista kierrätykseen. Se voisi sen sijaan johtaa jätevirtojen ohjautumiseen käsiteltäviksi muualla.

ET pitää tärkeänä, ettei sääntelyllä tehdä tarpeettomia teknologisia valintoja. Jätehuollon ohjauksen tulee perustua jätelain etusijajärjestykseen, kokonaisympäristövaikutuksiin sekä siihen, että kierrätyskelpoiset materiaalit erotetaan jätevirrasta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Kierrätysmateriaalien kysyntää ja markkinoita tulee kehittää

Ehdotetut lajittelu-, erilliskeräys- ja neuvontavelvollisuudet voivat lisätä kierrätykseen tarjottavien materiaalien määrää. Materiaalien erilliskeräys ei kuitenkaan yksin takaa niiden päätymistä kierrätykseen. Ilman toimivia kierrätysmateriaalien markkinoita on vaarana, että lajittelulla ja erilliskeräyksellä talteen saaduille materiaaleille ei synny tosiasiallista hyödyntämiskanavaa.

Kierrätysvelvoitteiden rinnalla tarvitaan tämän vuoksi toimia, joilla lisätään kierrätysraaka-aineiden kysyntää, parannetaan tuotteiden ja pakkausten kierrätettävyyttä, kehitetään kierrätysteknologioita ja kierrätysprosessien tehokkuutta, luodaan selkeitä laatuvaatimuksia kierrätysmateriaaleille sekä poistetaan kierrätysmateriaalien markkinoille pääsyn esteitä.